

Donedávna rozbité kontexty české literatury jako by se obrážely i v nespojitých kontextech literárněvědné bohemistiky. Devastace oboru doma po roce 1948 a pak opět v nové vlně po roce 1968 udělala své pro znemožnění normální komunikace: hranice mezi lidmi a jejich postoji na straně jedné a hranice mezi bloky na straně druhé drobily vědu o české literatuře do enkláv.

Z odstupu minulost vypadá někdy až nepřehledně a chaoticky: hodnoty vyvzdorované vedle pseudoodborného žvástu, úsilí o solidnost vedle ochotných ilustrací předem daného ideologického schématu, povrchnost vedle hloubky: u nás doma, ale ovšem také venku, na Východě i (v jiné podobě arci) na Západě. A také další věci tu sehrály svou roli: národní bohemistiky se obracejí především k domácímu prostředí, reagují na jeho možnosti a potřeby a často je méně zajímá, co se děje u sousedů; jsou také obvykle začleněny a někdy přímo rozpuštěny v obecném bádání slavistickém, jsou odváděny od literární historie a teorie ke kulturní publicistice a zejména ke konkrétní pedagogické praxi atd., nic z toho nepřispívá k vědomí jediného badatelského obzoru.

Zhruba tyto úvahy stály v pozadí myšlenky *1. kongresu světové literárněvědné bohemistiky*.

Proč bohemistiky? Protože jsme nepochybovali o tom, že bohemistika je oborem dostatečně svébytným a vyhraněným, aby nepotřebovala ono obecné slovanské zastřešení, které se v novější době stává nejednou zavádějícím anachronismem.

Proč literárněvědné? Protože jsme si byli vědomi, že problémy lingvistů a historiků jsou přece jen jiné a příliš by drobily naši debatu.

Proč světové? Protože pocítujeme rozparcelování oboru do rozmanitých enkláv za nadále neudržitelné, jde nám o to vidět bohemistickou literární vědu jako jeden celek skutečně ve světovém měřítku.

Proč kongres? Protože jsme chtěli více než konferenci k jednomu úzkému tématu, přáli jsme si přilákat do Prahy na společné jednání každého, kdo se odborně českou literaturou zabývá, bez ohledu na to, kterým obdobím, kterými autory, bez ohledu na to, zajímá-li ho více studium tradice českého literárněvědného strukturalismu, nebo analýza konkrétního díla.

A proč první? To samozřejmě vyplynulo ze situace. Setkání takového typu se dosud neuskutečnilo a ani uskutečnit nemohlo – v tomto smyslu zakládá tradici. Předpokládá své pokračování. Už v této chvíli uvažujeme o pětiletém intervalu, a tedy o roce 2000 jako o roce kongresu druhého.

1. kongres světové literárněvědné bohemistiky, který se uskutečnil v Praze ve dnech 28.-30. června 1995, byl tedy pokusem připomenout společný badatelský horizont. Mezinárodní setkání organizoval Ústav pro českou literaturu AV ČR společně s Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy (přesněji řečeno s její katedrou české literatury a Ústavem bohemistických studií, který do podniku vložil zejména dlouholeté zkušenosti s pořádáním letních škol), ale pomoci se dostalo i odjinud. Ministr kultury i ministr zahraničí poskytli záštitu (zejména ministerstvo zahraničí přesně pochopilo, jaké šance takové soustředění bohemistů, neoficiálních "vyslanců" naší kultury v cizině, nabízí), Open Society Fund přispěl finančně, Obec spisovatelů, každoročně zvoucí do Prahy překladatele z češtiny, se letošního překladatelského semináře vzdala a připojila se ke kongresovému podniku výletem do Písku a s ním spojeným kulatým stolem o současné české literatuře.

Na konci června 1995 se tak sešlo v Praze přes sto zahraničních odborníků na českou literaturu z dvaadvaceti zemí světa se zástupci českých literárněvědných pracovišť. Nechyběla tu velmi zvučná jména, a tak organizátoři využili slavnostní příležitosti a předali některým účastníkům z ciziny pamětní medaili F. X. Šaldy za jejich zásluhy o obor a propagaci české literatury (velvyslancům B. Ničevovi, J. Baluchovi, dále L. Doleželovi, M. Grygarovi, H. Koskové, N. Kopystianské, A. Kratochvilovi, O. Malevičovi, A. Mylnikovovi, S. Nikolskému, H. Rothemu, H. Schmidové, M. Tomčíkovi, P. Trenskému, J. Vintrovi, P. Winczerovi). Ale objevila se tu – jakkoli v menším počtu – i plejáda mladších bohemistů alespoň jako příslib toho, že se bohemistika nezmění v obor doyenů.

Protože šlo o první setkání, byl hlavním tématem stav oboru, vzájemná konfrontace pohledu na českou literaturu a na perspektivy její odborné reflexe.

Dnes můžeme říci, že kongres zdárně skončil. Plyne-li z něho nějaké poučení, pak právě to, které vedlo k uspořádání tak velké mezinárodní odborné akce. Nejsme sami – ani my u pramene, ani naši kolegové ze zahraničí – problémy české literatury jsou našimi společnými problémy. Jedině vzájemná konfrontace a diskuse může vytvořit prostředí, ve kterém se budou moci přirozeně tříbit a poměřovat hodnoty.

Vladimír Macura